HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הלכה כרבי יוסי בן המשולם למה לי אי אמר הלכתא (א) דכוליה פירקין ולא אמר הלכתא כר' יוסי בן המשולם הוה אמינא אדרבי יוסי בן המשולם קאי ומאי בכוליה פירקין דר' יוסי תרתי אמר ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא אשמעינן הלכה כר' יוסי לאשמועינן דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא מאי ברייתא דתניא הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אע"פ שאינה יולדת רשב"ג אומר דבר בחזקתו וכן היה רשב"ג אומר הנכנס א לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות (ב) יולדות למחר השכים ומצא זכרים תלויות(א) בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו: איבעיא להו (ג) דבר בחזקתו דקאמר רשב"ג דאינה מרחמת אלא אם כן יולדת הא היכא דאוליד חיישינן לרחומי או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא ליה למאי נפקא מינה למלקא עלה ב משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא לקי מאי ת"ש רשב"ג אומר הלוקח בהמה מן העובד כוכבים אינו חושש שמא בנה של אחרת היה מי קתני הוא היה קתני ה"ק אינו חושש שמא בנה של אחרת אלא א"כ היה לה ולד מעיקרא ת"ש נכנס בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה ת"ש (ד) דבר בחזקתו [וכן] כו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי איריא האי כדאיתא והאי כדאיתא ומאי וכן אפטורה דבכורה ארבב"ח אר"י ראה ג חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ד ואסור באכילה [1] עד יבא ויורה צדק לכם פטור מן הבכורה כמאן כרשב"ג ואסור באכילה כרבנן ותו אי כרבנן מאי עד יבא ויורה צדק לכם עד שיודע לך דבר מיבעי ליה וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרשב"ג אי כרבנן אי מספקא ליה אמאי פטורה מן הבכורה ותו מי מספקא ליה ה והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעינן טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריכא ליה דאי אשמעינן טלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי

אחאי

הלכה כר' יוסי בן המשולם למה לי. הא מהך שמעת מינה דהלכתא כוותיה דהא לא פליגי רבנן עליה: **אי אמר הלכה בכוליה פירקין ולא אמר.** לקמן הלכה כר' יוסי הוה אמינא הלכה בכוליה פירקין אדרבי יוסי קאי: **ומאי בכוליה פירקין.** דמשמע טובא משום דר' יוסי תרתי מילי אמר במתני' עושה מקום לקופיץ וכן תולש את השער לראות את מקום המום אבל אדרבן שמעון לא אמר רב (ה) דהוא אמר בר מפלוגתא ואדרבן שמעון איכא פלוגתא בברייתא ופלוגתא היא להכי אשמועינן הלכה כר' יוסי בהדיא לגלויי ולמימרא דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי האי הלכתא בכוליה פירקין ופלוגתא דבריית' לאו פלוגתא: **מרחמת.** אוהבת בן חבירתה: **ומצא זכרים.** שנולדים עכשיו תלויין וכרוכין ויונקין הזקנות שנפטרו כבר מן הבכורה ונקבות הנולדות עכשיו מלא תלויות במבכירות דהשתא אין כאן לכהן כלום דבזכרים אין שום בכור שהרי בני הזקנות הן ונקבות התלויות במבכירות אין דין בכורות נוהגת בהן: **אין חוששין.** להחמיר ולספקן בספק בכורות ולומר שמא בנה של זו בא לו אצל זו וזכרים בני המבכירות: **שאינה מרחמת.** וולד בהמה אחרת: **אא"כ יולדת.** (ו) אם היה לה וולד מתחלה להאי ודאי א"נ לא הוי האי וולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוה לה אחרינא ומיהו היכא דילדה חיישינן לרחומי שמרחמת וולד בהמה אחריתי: **למאי נפקא מינה.** הא לענין בכורה ממה נפשך פטורה דאי האי לאו דידה הא הוה לה אחרינא: **למילקי עליה.** דהאי שכרוך אחריה משום אותו ואת בנו: **לא לקי.** דדלמא לאו דידה הוא: **אין חוששין כו'.** אלמא בודאי דילה (ז) מחזיק ליה דלא מרחמא אלא דידה: **מי קתני.** אין חוששין שמא בנה של אחרת הוא: **היה קתני והכי קאמר.** ממה נפשך פטורה מן הבכורה דאין חוששין שמא מרחמא בן חברתה אלא א"כ היה לה וולד אחר מעיקרא הלכך לענין בכורה ודאי פטורה אבל לענין אותו ואת בנו ספיקא הואי: **דלמא רחומי רחים.** הואיל ולכולן הוי וולדות אלא ודאי אפי' ילדה אינה מרחמת אלא שלה ומשני במקום דידה כו': **הדבר בחזקתו וכן.** כלומר דקתני סיפא וכן ג) היה רשב"ג אומר הנכנס כו' מאי לאו מדסיפא דקתני וכן כו': **ודאי דידה.** דכל חדא וחדא התלוי בה דידה הויא דהא אמרת במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי דקתני הדבר בחזקתו בודאי דידה מחזקינן לה ולענין אותו ואת בנו נמי לקי: **הא כדאיתא.** וסיפא ודאי רישא ספק: **ומאי וכן.** הואיל ולא דמו: ומשני **לפטורא.** להא דמו דכי היכי דסיפא פטורות ודאי דהא ודאי נקבות תלויות במבכירות דלא שבקא דידה דקאי קמה ומרחמא דלאו דידה רישא נמי פטורות מן הבכורות ודאי דא"נ לא דידה הוא ד) יהא יולדת אחרינא ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת ולעולם לענין אותו ואת בנו ספק: **שכרוך אחר רחל.** שדבוק אחריה ומניקתו: **פטורה מן הבכורה.** והבא אחריו לא הוי בכור: **כר' שמעון.** ה) לא מרחמא דלא דידה והאי חזיר גופיה לא קדוש דנדמה הוא: **ואסור באכילה כרבנן.** דחיישינן לרחומי דאי כרשב"ג הוה טמא היוצא מן הטהור ומותר באכילה כדאמרן בפירקין קמא (דף ה:): **עד יבא ויורה לדק לכם.** עד שיבא אליהו ויורה אם מותר אם אסור: **מאי יבא ויורה.** כיון דכרבנן ס"ל דחיישי לרחומי מאי יבא ויורה גלוי מילתא הוא שיגיד לנו אם בנה הוא אם לאו והוראה לא שייך למימר אלא בדבר הלכה: **עד שיודע הדבר.** אם בנה הוא אם לא: **וכי תימא מספקא ליה כו'.** וה"ק עד שיבא ויורה אי הלכה כר"ש ומותר באכילה אי כרבנן ואסור באכילה מספיקא שמא ריחמתו: **לעולם פשיטא ליה הלכה כר' שמעון.** דפטורה מן הבכורה (ח) דודאי א"נ לאו דידה הוא אי לאו דהוה לה ולד לא הויא מרחמא ליה: **ומיהו מספקא ליה אי סבר ר"ש כו'.** והיינו עד יבא ויורה לדק ויעמידנו על טעמו של רשב"ג: **יולדת מרחמת.** והאי אסור באכילה דלענין בכורה מיפטר משום דאי הוה דידה שפיר ואם לאו דידה הוה לה אחרינא ובאכילה אסור דאיכא למימר ולד אחרינא הוה לה ומית ורחמתיה להאי: **או אינה מרחמת.** ומותר באכילה דודאי דידה הוא: ו) **(דאי) לאשמעינן טלה וללקו עליה משום אותו ואת בנו.** ולימא ראה טלה כרוך ברחל פטורה מן הבכורה ז) ממה נפשך אי האי לאו דידה אחרינא הוה לה ומית ורחמיתא האי ח) משום אותו ואת בנו לא לקי עד יבא ויורה לנו טעמו של רבן שמעון: **הוה אמינא אפי' אם תימלי לומר.** יולדת מרחמת הני מילי דמינה אבל חזיר מותר באכילה דלאו דמינה לא מרחמא והא ודאי בנה הואי:

אמאי

ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא. ° וא"ת דר' יוסי בן המשולם נמי פליגי עליה ט) ממה נפשך דברייתא מדאיצטריך לפסוק הלכה כמותו וי"ל דשמא אין מחלוקת שנויה לא במשנה ולא בברייתא אלא דקים ליה דפליגי רבנן עליה: **הנכנס** לתוך עדרו בלילה כו' ולמחר השכים כו'. תימה למה ליה למינקט בענין זה לימא הנכנס לתוך עדרו וראה זכרים תלוים כו' ונקבות כו' וי"ל דלרבותא נקט הכי דאע"ג דודאי היתה תחלת לידתן בלילה שעדיין אין האמהות מכירין בוולדותיהן ודרכן לטעות בלילה ובא לו בנה של זו אצל זו אפי' הכי לא חיישינן: **ראה** חזיר שהוא כרוך אחר רחל. קצת קשה דנקט חזיר ולא גמל משום דסבר כר' שמעון י) דאסר קלוט היוצא מן הטהור ואפי' היה ידוע שהוא בנה של רחל היה נאסר באכילה ומיהו מצינן למימר דאגב דנקט רחל שהיא בהמה דקה נקט חזיר א"נ ניחא למינקט למילתיה ככולי עלמא:

השוחט

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ד טוש"ע י"ד סי' שטז סעיף ה:

לב ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הלכה יא טוש"ע י"ד סי' טז סעיף ה:

לג ג מיי' פ"ד מהלכות בכורות הל' ח טוש"ע י"ד סי' שטז סעיף ג:

לד ד מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הל' ד טוש"ע י"ד סי' עט סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1. זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת יְיָ עַד יָבוֹא וְיֹרֶה צֶדֶק לָכֶם:

הושע י יב

◆

מוסף רש"י

חזיר שכרוך אחר רחל. כלומר נמשך ושוכן אצלה תמיד (חולין קכז.). **חוץ מערב.** בגט פשוט (ב"ב קעג:) **וצידן.** במסכת גיטין (עד.) **וראיה אחרונה.** בדיני ממונות השני (סנהדרין לא.) שנחלקו בשני מחלוקות במביא שטר ראיה לסתור את הדין, בראשונה הלכה כמותו ובאחרונה אין הלכה כמותו (ב"מ לח:).

◆

רבינו גרשום (המשך)

מרחמא ולקי עליה משום אותו ואת בנו: מי קתני הוא. שמא בנה של אחרת הוא אי הוה תני הוא הוה משמע כדקאמרת אלא כיון דתני היה הכי קאמר אין וכו': במקום דידה. לא מרחמא דאחריני אבל שלא במקום דידה תיבעי: דבר בחזקתו וכן היה וכו' מה סיפא ודאי דידה. משום דכולהו ילדו: אף רישא. הדבר בחזקתו מיירי דודאי דידה ולא אמרינן דאי ילדה מרחמא דלאו דידה: הא כדאיתא והא כדאיתא. סיפא ודאי דידה ורישא לאו ודאי דידה אלא מרחמא ולא לקי משום אותו ואת בנו: מאי וכן. דקא מדמי רישא לסיפא: אפטורה מן הבכורה. משום דכבר ילדה ולעולם רישא מרחמא לאו דידה ולא לקי: שכרוך אחר רחל. ויורה צדק משיח: פטור מן הבכורה כמאן כרבן שמעון. דאמר לא מרחמא אלא הדבר בחזקת שילדתו: ואסור באכילה כרבנן. דאמרי מרחמת אף שלא ילדה דאי רבן שמעון מותר באכילה (דתימא מרחמת לא ילדתו דאי רבן שמעון מותר באכילה) דקי"ל היוצא מטהור טהור: אי כרבנן מאי עד יבא ויורה. כיון דמרחמא ודאי מיפשט פשיטא ליה דאסור באכילה ולספק אכילה לא צריך הוראת משיח אלא הכי איבעי למימר אסור באכילה עד שיודע לך דבר אם הוא בנה: או הלכתא כר' שמעון דאמר דלא דידה לא מרחמא: אי כרבנן. דאמרי מרחמת להכי מסתפק עד יבא ויורה צדק: לעולם פשיטא ליה דהלכה כרבן שמעון. אבל מספקא ליה אי סבר ר' שמעון דיולדת מרחמת אפי' דלאו דידה אי לא. פטור מן הבכורה הוא ממה נפשך דלמא בנה הוא ואי אינו בנה ודאי לא הות מרחמת אלא אם כן ילדה כבר. משום הכי אסור א) באכילה דמספקא ליה להכי אמר עד יבא ויורה צדק: ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו. לבכורה לא מצי אמר כדאמרי' דפטורה מבכורה ממה נפשך:

מסורת הש"ס

א) [בס"א: תלוים], ב) סנהדרין לא. לא: ב"ק סט. ב"ב קעד. כתובות עז. גיטין לח. עה. ב"מ לח:, ג) וכן נ"ק, ד) הא יולדת אחרינא דאינה כו' נ"ק, ה) דלא מרחמא אלא דידה נ"ק, ו) נ"ק מ"ז, ז) נ"ל הבא אחרי', ח) ומשום נ"ק, ט) מכל מקום דברייתא מדאיצטריך נ"ק, י) [לעיל ו:],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הלכתא בכוליה: (ב) שם ושאין מבכירות מניקות למחר השכים: (ג) שם איבעיא להו הדבר: (ד) שם ת"ש הדבר בחזקתו וכן מאי לאו: (ה) רש"י ד"ה ומאי וכו' רב דהא אמר בר: (ו) ד"ה שאינה מרחמת וכו' אחרת אלא א"כ יולדת אם לא היה כו' האי ודאי דידה אי נמי: (ז) ד"ה אין חוששין וכו' מחזקינן ליה: (ח) ד"ה לעולם וכו' בודאי דא"נ לאו דידה:

◆

גליון הש"ס

תום' ד"ה ופלוגתא וכו' וא"ת דר"י בן המשולם. ק"ל הא בממ"נ לפי תירוץ ב' בתוס' במעל"ד זה ד"ה והיינו כיון דלא קמיפלגי על ההיא עצמה לא מיקרי פלוגתא הא לתירוץ זה באמת איכא פלוגתא הן מטעם דבר שא"מ הן מטעם מ"ד בחולין דתולש היינו גוזז אלא דאינו בכלל גז מפלוגתא כיון דליכא פלוגתא בהך דינא עצמו. א"כ ממילא אין התחלה לקושייתם דשפיר הוי מכלל דפליג. ומ"מ הוי ס"ד דפלוגתא דברייתא כההיא דרשב"ג דפליג עלה בדין זה לא הוי בכלל. ולתירוצם א' שם הא הוצרך למיפסק הלכה כיון דטעמא דריב"מ משום דבר שא"מ איכא פלוגתא וצריך לאשמעינן דהלכה מטעם דתולש לאו היינו גוזז ובההיא ליכא פלוגתא וממילא לא ידעינן דפלוגתא דברייתא לא הוי פלוגתא:

◆

רבינו גרשום

מהו דתימא כי אמר רב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא אדרבי יוסי קאמר ומאי בכוליה פירקין דקאמר משום דתרתי הלכות א"ר יוסי עושה מקום וכן התולש להכי נקט לישנא דכוליה פירקין. אבל לעולם אין הלכה כרשב"ג משום דפליגי בברייתא להכי קאמר הלכה כר' יוסי בן המשולם בפירוש למימרא דמאי דקאמר הלכה בכוליה פירקין אדרבן שמעון בן גמליאל קאמר משום דלא חשיב פלוגתא דברייתא: מפני שמרחמת. מניקה וולד של בהמה אחרת אע"פ שאינו בנה ושמא עדיין לא ביכרה וכדאמרן ומיעוט חולבות אע"פ שאינן יולדות הלכך הבא אחריו בכור מספק: הדבר בחזקתו. ודאי בנה הוא והבא אחריו פטור: זכרים תלוים. יונקים בזקינות באותן שאינן מבכירות ונקבות יונקות תלויות במבכירות אינו חושש כו'. ופטורין כולם מן הבכורה דכל אחד יונק מאמו: דאינה מרחמת אלא א"כ יולדת. הכי אמר רשב"ג אותה שמעולם לא ילדה ודאי אינה מרחמת: הא ילדה. ודאי מרחמת ולד שאינו שלה: או דלמא. אפי' ילדה אינה מרחמת את שאינו שלה: והא בעיא לא צריכא אלא לענין אותו ואת בנו דאי אמרינן יולדת מרחמת ממה נפשך פטורה מן הבכורה דכבר ילדה אלא (לגבי) [לענין] אותו ואת בנו צריך לידע אי הוי בנה אי לא למילקי עליה אי שחיט ליה בהדה: אין חוששין כו' אלמא דלא דידה לא מרחמא ולקי עליה משום אותו ואת בנו:

א) נראה דל"ל אבל לענין איסור אכילה מספקא ליה להכי אמר וכו'.